

Resultaten LSB 2009 in Twente

Het Landelijk Soortonderzoek Broedvogels (LSB) van SOVON kent twee gedeelten, nl. de kolonievogels en de zeldzame broedvogels.

Kolonievogels

Blauwe Reiger

De afgelopen winter heeft bij de Blauwe Reigers zijn sporen nagelaten. De kolonie bij Markvelde bleek geheel verlaten te zijn en bij 7 van de 13 bestaande kolonies werd een terugval geconstateerd. Er werd slechts één nieuwe kolonie met één nest vanaf Telpost Oelemars gelokaliseerd. De gehele Twentse terugval bedroeg 18,5 % en dat is in jaren niet gebeurd. Toch ligt het niveau van het totaal aantal nesten nog wel boven dat van het jaar 2006.

Naam kolonie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	tellers
Begraafplaats Almelo	13	12	10	8	15	16	W. Nijkamp
Bellinckhofweg, Weerselo	6	7	7	7	13	9	Wim Wijering
Schapendijk, Wierden	13	14	8	9	4	8	Ben Nijeboer
Breeriet, Delden	50	51	50	64	69	56	Jan Meijerink
Lonnekermeer, Hengelo	11	8	10	13	9	5	Harry de Jong
Singraven, Denekamp	28	32	35	38	42	33	Harm Meek
Weldam, Goor	14	14	7	14	7	7	Henri Bouwmeester
Groot Boerman, Markvelde	6	9	6	8	8	0	Chris Koens
Witte Veen	9	10	12	12	16	7	Erik Foekens
Waterwingebied, Enschede	4	6	10	11	16	14	Piet Kokke
Buurserbeek, Buurse	6	20	10	17	22	16	Aldert Schenk
Oude Kerkhof Vriezenveen			1	0	0	0	Geert Euverman
Hulsbeek, Oldenzaal		5	3	5	6	7	Peter Bleijenberg
De Poppe, De Lutte					1	2	Ruud Kuipers
Oelemars, Losser						1	Henk Noordkamp
Wenninkweg, Markelo					10	13	Arie Langendoen
Totaal	160	188	169	206	238	194	

Kokmeeuw

Ook dit jaar waren er geen Kokmeeuwen in het Elsenerveld . De kolonie in het Haaksbergerveen is momenteel stabiel.

Naam kolonie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	tellers
Engbertsdijksvenen	395	465	555	590	299	239	Herman Hazelhorst
Elsenerveld	2500	2000	0	0	0	0	Ben Nijeboer
Haaksbergerveen	37	195	710	1000	1200	1000	Roy Dear
Buurserzand					16	0	Wim Bosch

Oeverzwaluw

De Oeverzwaluwen op de Oelemars deden het dit jaar weer goed. Dankzij een opschoonactie voor en naast de wand konden dit jaar meer zwaluwen in de wand een plek vinden en vonden ze het niet meer nodig om uit te wijken naar het naastliggende zanddepot. In de andere Twentse kolonies vond een behoorlijke teruggang plaats. De kolonies bij de Domelaar en bij het Twentekanaal in Markelo zijn verdwenen. De Oeverzwaluwen bij Markelo konden door het terugzetten van de hellingen in het zanddepot tot 45 graden geen plek meer vinden.

Naam kolonie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	tellers
Engbertsdijksvenen	0	7	2	4	3	2	Peter v.d. Akker
Lutterzand	4	9	2	8	0	0	Bennie Egberink/Rudi Lanjouw
Oelemars, Losser	148	95	117	70	156	156	Ben Hulsebos/Leo Hassing
Domelaar, Markelo	20	0	12	40	47	0	Peter v.d. Akker
Rutbekerveld, Enschede	70	220	65	80	100	40	Jan Stufken
Balderhaar, Kloosterhaar	30	0	26	28	16	8	Richard Gerritsen
Stepelo				15	0	0	Laurents ten Voorde

Twentekanaal, Goor				13	0	0	Han Bouwmeester
Twentekanaal, Markelo					10	0	Henri Bouwmeester
Groene Mal, Nijverdal			0	0	85	70	Machiel oude Veldhuis
Totaal	272	331	224	258	417	276	

Huiswaluw

In Twente wordt het gehele noordoostelijke deel met o.a. Geesteren, Vasse, Mander, Lattrop, Tilligte, Agelo, Ootmarsum, Denekamp, Saasveld, Weerselo, Oldenzaal, De Lutte, Overdinkel en Losser door de Natuur- en Vogelwerkgroep "De Grutto", VWG Losser, Heemkunde Ootmarsum en de werkgroep flora en fauna van Heemkunde Denekamp geteld. Dit betreft een gigantisch groot gebied met honderden kolonies en meer dan 30 tellers.

Gebied	2004	2005	2006	2007	2008	2009	tellers
Noordoost-Twente	1753	2155	2118	1945	2058	2116	Diverse verenigingen
Zuidwest-Enschede	53	27	32	32	24	26	Jan Stufken
Glanerbrug	22	16	18	14	7	6	Erik Foekens
Holterhof-Enschede			6	7	11	9	Erik Foekens
Daarle	40	41	47	41	33	23	Albert Stevens
Diepenheim	97	80	95	78	71	70	Chris Koens
Hof te Boekelo		15	17	13	ng	ng	Bert Hoitzing
Hellendoorn	21	18	40	44	39	33	Jos v. Tongeren
Sint Isidorushoeve				12	33	35	Tim Asbreuk

Roek

Van deze soort zijn tientallen kolonies in Twente, die zich bovendien ook nog wel eens verplaatsen, meestal door verstoring door menselijk ingrijpen. Om enigszins een overzicht te geven zijn de kolonies per stad of dorp gebundeld. In Almelo en Wierden zijn de vele kleine kolonies samengevoegd tot gebiedskolonies, waarbij Almelo in drie en Wierden in vier gebieden is opgedeeld.

Het aantal Roeken is in zijn totaliteit de laatste jaren gestaag afgenomen, kende in 2006 weer een opleving, maar kelderde behoorlijk in 2007, waarna er weer een toename van ongeveer 10 % optrad in 2008. Deze toename is door een terugval van 11% geheel te niet gedaan en het aantal nesten bereikte het laagste niveau sinds 2004. De kolonies in Wierden namen verhoudingsgewijs het meest in aantal af.

De tellers in Wierden en Almelo waren Hans v.d. Berg, Henk v.d. Aa, Hans van Leeuwen en Boudewijn Heuseveldt. Enter is geteld door Hans van Leeuwen. In Losser en Overdinkel telden Leo Hassing en Ben Hulsebos. In Hengelo was dat Piet Kokke en Harry de Jong. In Enschede telden Ben Hulsebos, Bé van Kuik, Piet Kokke, Gerrit Wesseloo en Aldert Schenk. In Lonneker was René Wijering actief en in Haaksbergen en St.-Isidorushoeve Harry Konniger. De tellingen in Markelo zijn verricht door Henri Bouwmeester. Bij Holten zijn de kolonies geteld door Ben Nijboer.

Gebied	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Wierden	526	455	426	317	322	164
Almelo	824	817	916	814	950	925
Enter	0	0	10	0	0	0
Losser	145	171	183	211	158	154
Hengelo	54	54	48	30	35	29
Enschede	339	333	368	324	301	302
Lonneker	4	16	21	19	29	28
Haaksbergen	269	251	230	173	194	154
St.-Isidorushoeve	43	0	5	14	11	10
Overdinkel	4	1	1	3	11	14
Markelo	1	0	0	0	0	0
Holten					70	75
Totaal	2209	2098	2208	1905	2081	1855

Zeldzame broedvogels

Geoorde Fuut (16)

Vanaf 2001 kent de Geoorde Fuut in Twente een afname in de broedvogelaantallen (zie de tabel hieronder). De laatste jaren is sprake van een stabilisatie. Alle territoria zaten in de Engbertsdijkvenen.

1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
19	14	30	30	27	23	15	16	15	11	15	16

Roodhalsfuut (0)

Van 4 t/m 10 mei verbleef een paar Roodhalsfuten in de Engbertsdijksvenen, dat uitvoerig baltsgedrag liet zien. Op een veenrichel werd regelmatig gepaard en er was een begin van nestbouw. Bijna dus het eerste Twentse broedgeval!

Ooievaar (2)

Het paartje Ooievaars betrok voor de zestiende keer het nest op het dak van een woonboerderij langs de Dinkel in Losser. Er zijn 3 jongen groot geworden. Bij Havezate Everlo bij Rossum heeft een tweede paar succesvol gebroed.

Grote Canadese Gans (1)

Voorlopig nog geen toename in Twente van de Grote Canadese Gans. Dit jaar was er slechts 1 paar in de Ottershagen bij Lattrop.

Brandgans (29)

Deze gans nam in navolging van overig Nederland ook in Twente gestadig toe. Een goed overzicht is er echter niet, want vele waarnemers vinden dit geen echte ganzen en geven hun waarnemingen niet door. Toch liever maar wel doorgeven om deze groei goed in kaart te kunnen brengen. Op het terrein van zandafgraving de Oelemars in Losser heeft 1 paar een territorium gehad. Langs de Buuserstraat in Enschede hebben 7 paren succesvol gebroed en in het Wesselerbrinkpark 1 paar. In de Oosterweilanden bij Vriezenveen kwamen 10 paren tot broeden en in het kleigat Broekmeden bij Hengelo heeft 1 paar jongen voortgebracht. De Engbertsdijksvenen telde 9 paren.

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
2	9	8	12	16	18	16	18	22	29

Witoogend (1)

Een adult mannetje verbleef van 11 mei t/m 3 juli op de Wierdense Aa langs de A-35 bij Wierden, hetgeen resulteerde in een lage broedcode 1.

Brilduiker (1)

Een geweldige verrassing was het broedgeval van een Brilduiker in de Engbertsdijksvenen. Op 22 juni zag Hans van den Berg een vrouwtje met 6 kleine jongen. Dit is het eerste bewezen broedgeval in Twente van de Brilduiker. Opvallend waren in het verleden ook juveniele vogels in de Engbertsdijksvenen op 8 juli en 20-21 juli 1995 (*P. Knolle, R. Lanjouw, R. de By, Vogels in Twente, 1998*).

Bruine Kiekendief (1)

Er kon in Twente slechts 1 territorium van de Bruine Kiekendief worden opgespoord en wel in de Engbertsdijksvenen.

Slechtvalk (1)

De voormalige zendmast bij Markelo trok al in 2007 een Slechtvalk aan en in 2008 werd hier in februari een paar waargenomen. Er werd een nestkast op 100 m hoogte geplaatst, waarbij het paartje zich voortdurend ophield. Aan dit paar kon de broedcode 6 worden toegekend, zodat er in 2008 voor het eerst in Twente een territorium van de Slechtvalk kon worden vastgesteld. Dit jaar werd de nestkast opnieuw door een paartje Slechtvalken betrokken en kon voor het eerst een broedgeval voor Twente worden geregistreerd. Op 21 april werden hier 4 jongen geringd.

Foto Jan Meijerink

Porseleinhoen (2)

Het Porseleinhoen komt niet jaarlijks voor in Twente. Dit jaar werd er een territorium in de Engbertsdijksvennen en een in het Aamsveen vastgesteld.

Kleine Plevier (20)

De Kleine Plevier is een soort van kale terreinen met pioniersvegetatie. Er werden dit jaar 22 paren opgespoord, waarvan een aantal succesvolle broedgevallen. De territoria bevonden zich op het Hazewinkel bij Oldenzaal, de Oelemars (2), de Luttermolen en de Duivelshof in Losser. In het Haaksbergerveen werden 4 territoria gevonden evenals in de Engbertsdijksvennen. Overige locaties met 1 territorium waren Buurserzand op het Rietschot, Hegeveldweg Buurse, de Bergvennen bij Lattrop, de Doorbraak bij Ypelo, de Wildernis bij Deurningen, Bokum bij Tilligte en langs het Twentekanaal bij Goor.

Steenuil

Voor de monitoring van de Steenuil zijn sinds 2003 acht telgebieden aangemeld. Jaarlijks worden hier in het voorjaar 's nachts drie standaardtellingen uitgevoerd. De populatie is in deze gebieden stabiel en neigt tot toename door plaatsing van nestkasten door de steenuilwerkgroepen. De resultaten in Wierden zijn onderling niet vergelijkbaar, want pas vanaf 2007 is er volledig geteld.

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Losser omgeving Steenfabriek	7	8	9	8	8	9	9
Overdinkel Ringstation e.o.	11	12	14	13	10	12	14
Saasveld	45	43	41	43	42	45	43
Deurningen	20	25	27	26	30	30	30
Fleringen	5	6	7	6	6	6	6
Groot Agelo	9	12	15	16	18	19	17
Reutum	4	4	3	4	4	4	4
Wierden			45	56	95	93	95

Nachtzwaluw (25)

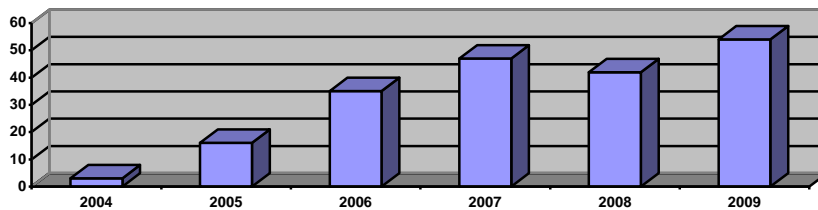
Alle heidevelden zijn in het kader van het Jaar van de Nachtzwaluw in 2007 nagelopen op deze nachtelijke soort. Er konden toen 35 territoria worden gekarteerd. Dit jaar zijn er slechts 25 territoria opgespoord met als kanttekening dat niet alle nachtzwaluwterreinen van 2007 zijn bezocht. Op de Manderheide werd 1 territorium gelokaliseerd, in het Beuninger Achterveld 3, Punthuizen 2, Beuninger Binnenveld/Lutterzand 6, Stroothuizen 2, Huurnerveld bij Wierden 1, Buurserzand 2, Witte Veen 1, Paardenslenkte bij Vasse 1, Engbertsdijksvennen 5 en Aamsveen 1.

Draaihals (1)

In mei werd bij Schultenwolde bij Tubbergen een roepend mannetje waargenomen. Roepende Draaihalzen zijn in Twente uitermate schaars geworden.

Middelste Bonte Specht (54)

Met 30 paar behoort de gemeente Losser inmiddels tot een van de beste gebieden voor de Middelste Bonte Specht in Nederland. De overige territoria kwamen uit het Gravenbos Almelo (1), Twickel (7), bossen rond Enschede (8), Dinkellandse deel Singraven(6) en Weldam en Wegdam Goor (2).

Middelste Bonte Specht in Twente

IJsvogel (18)

Het totaal voor dit jaar kwam uit op 18 territoria. De IJsvogel heeft aan het eind van de winterperiode van dit jaar behoorlijke verliezen geleden. In Losser, het kerngebied van de IJsvogel, werd ondanks het openblijven van de Dinkel een verlies van 60% van de populatie vastgesteld. Gerekend vanaf het begin van de tellingen in 1975 tot nu toe is 2008 met 66 territoria het jaar met de meeste IJsvogels in Twente geweest.

Grote Gele Kwikstaart (60)

De populatie van de Grote Gele Kwikstaart kent in Twente eveneens een behoorlijke terugslag. In het kerngebied langs de Dinkel leed de Grote Gele Kwikstaart zo'n 40% aan verliezen. Evenals voor de IJsvogel was 2008 ook een topjaar voor de Grote Gele Kwikstaart met 80 territoria. Deze aantallen dienen als een absoluut minimum te worden gehanteerd. Twente kent zo'n 200 km aan geschikte beken die meestal niet toegankelijk zijn, zodat het vrijwel onmogelijk is een vlakdekkende telling uit te voeren. Ook is waargenomen dat de Grote Gele Kwikstaart tot 300 - 400 meter vanaf een beek een broedplaats kan hebben.

Paapje (2)

Deze niet jaarlijkse broedvogel had in 2009 een territorium in de Engbertsdijksvenen en een bij het Beuninger Achterveld in Losser.

Kortsnavelboomkruiper (3)

Deze soort kende in 2007 een verhoudingsgewijs geweldige toename in Twente. Het aantal territoria en broedgevallen nam toe van 1 in 2006 tot 7 in 2007, maar nam daarna af tot 2 in 2008. Dit jaar werden 3 territoria gelokaliseerd. Op de oude locaties op de Lonnekerberg werd er van de 3 paartjes van 2007 slechts 1 teruggevonden. De 2 locaties in het Haagse Bos bij Enschede kenden dit jaar ook nog maar 1 paar. Daarnaast was er nog een paar dat een mogelijke nestplaats had in het Sterrenbos bij Enschede. Bij Singraven, Denekamp werd eenmalig een zingend mannetje gehoord op 7 maart, net niet genoeg voor een geldig territorium.

Grauwe Klauwier (3)

In de Engbertsdijksvenen waren 2 territoria aanwezig. Bij Losser in de omgeving van de Duivelshof werd in kleinschalig cultuurland 1 succesvol broedgeval vastgesteld.

Europese Kanarie (2)

Dit jaar werden er nog slechts 2 zingende mannetjes aangetroffen in de gemeente Losser. De afname zet dus nog steeds door.

Waarnemers in Twente kunnen hun waarnemingen van zeldzame broedvogels invoeren bij www.sovon.nl of rechtstreeks aan mij mailen via benhulsebos@home.nl

Ben Hulsebos
Districtscoördinator SOVON Twente
benhulsebos@home.nl